

son 10 yılda (2002-2012)

türkiye'de jeoloji eğitiminin değişimi

2002 yılında düzenlenen 55. Türkiye Jeoloji Kurultayı'nda **“Kurultay Düzenleme Kurulu Başkanı”** olarak yapmış olduğum açılış konuşmasında ülkemizdeki jeoloji eğitimi konusuna değinerek o tarihteki durumu ortaya koymaya çalışmışım. Aradan tam 10 yıl geçti ve ülkemizdeki **“Jeoloji Mühendisliği”** bölümlerinin sayısı 33'e yükseldi. Ben sabırla, gençlerin yardımı ile internet üzerinden ve görevde olan eski tanıdık ve dostlardan bölümlerindeki öğretim üyesi ve yardımcılarının sayısını, 2011-2012 öğretim yılında örgün ve ikinci öğretimler için bölümlere kayıt yaptıran öğrenci sayısı ile ikinci öğretimin yapılıp yapılmadığını öğrenmeye çalıştım. Böylece ekte sunulan çizelge ortaya çıktı. Bu bağlamda internet ortamındaki bilgiler ile bölüm yetkilisinden elde edilen bilgilerin çok farklı olduğu saptandı. İnternetteki bilgilerin güncelleştirilmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Bunun sadece Jeoloji Mühendisliği Bölümleri için geçerli olmadığını düşünüyorum. Tahmin ederim ki, tüm üniversite, fakülte ve bölümlerdeki bilgiler güncel durumu yansıtmıyor. Bunlara ek olarak değinmek istediğim ikinci bir konu var: **“Yerbilimleri Fakültesi”**. Bu yıl Erzurum Oltu İlçesi'nde Atatürk Üniversitesi'ne bağlı bir Yerbilimleri Fakültesi'nin kurulmuş olduğunu öğrenince geçmişe dönerek 1970'li yıllarda üç üniversitede kurulmuş olan Yerbilimleri Fakültesi konusunu hatırladım.

Söz konusu fakülte ilk olarak Karadeniz Teknik Üniversitesi bünyesinde 1973 yılında kurulmuştu. Bunu Ege Üniversitesi'nde 1978 yılında kurulan ikincisi izledi. Üçüncüsü ise aynı yıl İstanbul Üniversitesi'nde gerçekleşti. Sonuçta adı geçen üç üniversitede var olan Yerbilimleri fakülteleri 1983 yılı Mart ayında Resmi Gazete'de çıkan bir kararname ile YÖK tarafından kapatılarak, bunların içerdiği oldukları bölümler Mühendislik fakültelerine katıldı. Bunun dışında Jeoloji Mühendisliği Bölümü ile ilgili çok çarpıcı bir diğer olay ise Ankara Üniversitesi'nde yaşandı. Tüm Türkiye'de var olan Jeoloji Mühendisliği bölümleri Mühendislik Fakülteleri bünyesine alındığı

halde, nedense Ankara Üniversitesi'nde yıllarca Fen Fakültesi bünyesinde eğitim verdi. YÖK'nun eseri olan bu akıl almaz durum 2001 tarihinde Ankara Üniversitesi'nde de bir Mühendislik Fakültesi kurulana kadar yıllarca devam etti.

Buna karşın çok yakın bir zamanda, 2009 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi'ne bağlı olarak Oltu İlçesi'nde Jeoloji, Jeofizik, Maden, Harita ile Petrol ve Doğalgaz Mühendisliği bölümlerini kapsayan bir **“Yerbilimleri Fakültesi”** kuruldu. Bu fakültenin Jeoloji Mühendisliği Bölümü'nde halen 1 doçent, 2 yardımcı doçent ve 4 araştırma görevlisinden oluşan 7 kişilik bir kadro bulunmaktadır. Acaba diğer bölümlerde kaç öğretim üyesi var ve özellikle bir profesör var mı? merak ediyorum. Düşünün bu kadroya/kadrolara karşın, bununla kıyaslanmayacak derecede öğretim elemanlarına sahip Trabzon, Ege ve İstanbul üniversitelerindeki yerbilimleri fakülteleri kapatılıyor ve yıllar sonra çok cılız bir kadro ile akıl almaz bir şekilde ve bir ilçede **“Yerbilimleri Fakültesi”** mantar gibi birden bitiveriyor. Açıkçası bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu demekten başka bir şey elden gelmiyor. Acaba kimin/kimlerin telkin ve yardımıyla Doğu Anadolu'da ve bir ilde değil, ilçede 26 yıl sonra söz konusu **“Yerbilimleri Fakültesi”** kuruldu? YÖK Başkanlığı buna nasıl izin verdi? Bu fakültenin açılışını onaylarken yetkililer hiç geçmişteki durumu kontrol etmediler mi? Türkiye Cumhuriyeti üniversitelerini idare eden zihniyet gerçeklerden bu kadar habersiz mi?

Halen eğitim yapan ve yapmayan üniversiteleri alfabetik düzende sıralarsak: **Afyon Üniversitesi (0+1+2+1=4) (0+0)**, **Akdeniz Üniversitesi (3+2+6+6=17) (50+0)**, **Aksaray Üniversitesi (2+1+6+3=12) (57+45)**, **Ankara Üniversitesi (15+5+1+19=40) (106+0)**, **Atatürk Üniv. Oltu Yerbilimleri Fak. (0+1+2+4=7) (37+0)**, **Balikesir Üniversitesi (2+2+6+2=12) (55+55)**, **Batman Üniversitesi (2+1+5+4=12) (45+37)**, **Bozok Üniversitesi (0+0+7+5=12) (27+10)**,

Cumhuriyet Üniversitesi (12+1+9+2=24) (71+17), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (5+3+5+9=22) (62+0), Çukurova Üniversitesi (9+4+2+8=23) (66+77), Dokuz Eylül Üniversitesi (14+2+1+11=28) (85+60), Dumlupınar Üniversitesi (1+1+5+6=13) (50+50), Fırat Üniversitesi (5+1+12+10=28) (72+50), Gümüşhane Üniversitesi (0+1+9+7=17) (28+0), Hacettepe Üniversitesi (19+10+2+21=52) (80+60+0; bunlardan 80'i jeoloji Mühendisliği ve 60'ı Hidrojeoloji Mühendisliği bölümlerine alınan öğrencilerdir), İstanbul Üniversitesi (14+3+12+8=37) (94+0), İstanbul Teknik Üniversitesi (20+10+5+23=58) (50+0) (öğrencilerin %50'si İngilizce eğitim görmektedir), Karadeniz Teknik Üniversitesi (12+5+11+11=39) (95+95), Karaelmas Üniversitesi (0+0+3+2=5) (0+0), Kocaeli Üniversitesi (1+3+5+9=18) (113+72), Mersin Üniversitesi (5+3+6+6=20) (65+0), Muğla Üniversitesi (3+3+2+5=13) (47+0), Nevşehir Üniversitesi (0+0+4+0=4) (0+0), Niğde Üniversitesi (2+1+11+3=17) (67+10), O.D.T.Ü. (12+4+3+21=40) (52+0), Osmangazi Üniversitesi (5+2+2+8=17) (57+0), Pamukkale Üniversitesi (4+4+8+6=22) (55+50), Selçuk Üniversitesi (5+3+13+8=29) (80+80), Süleyman Demirel Üniversitesi (5+3+9+8=25) (77+70), Sütçüimam Üniversitesi (0+0+5+1) (28+0), Tunceli Üniversitesi (2+1+2+3=8) (0+0) (2011-2012 döneminde öğrenci alınmadı, halen kayıtlı olan öğrenciler mezun olduktan sonra bölüm kapatılacaktır), Yüzüncüyıl Üniversitesi (1+1+7+10) (55+0) gibi öğretim üyesi ve yardımcıları ile örgün ve ikinci öğretim öğrenci sayılarını ortaya koymuş oluruz.

Gözlendiği üzere bunlardan Afyon, Karaelmas, Nevşehir ve Tunceli üniversitelerinde birinci sınıfa öğrenci alınmamıştır. Durumu ikinci öğrenim, yani gece eğitimi açısından değerlendirirsek Akdeniz, Ankara, Atatürk Oltu Yerbilimleri, Çanakkale Onsekiz Mart, Gümüşhane, Hacettepe, İstanbul, İstanbul Teknik, Mersin, Muğla, Osmangazi, Sütçüimam, Tunceli ve Yüzüncü Yıl üniversitelerinde ikinci eğitim bulunmamaktadır. Toplam öğrenci sayılarını dikkate alırsak örgün öğretimde 1826 ve ikinci öğretimde 778, toplamda 2604 öğrencinin değişen üniversitelerin bölümlerinde birinci sınıf öğrencisi olarak eğitim aldıkları ortaya çıkmaktadır. Bir diğer konu ise Hacettepe Üniversitesi'nde 60 kişilik bir "Hidrojeoloji Mühendisliği" bölümünün bulunmasıdır. Yani toplam sayı 2664'e ulaşmaktadır.

Burada dikkati çeken durum kalabalık bir öğretim kadrosuna sahip İstanbul ve Ankara'daki üniversitelerin ikinci eğitime yer vermemelerine karşın çoğunlukla dar bir kadroyu barındıran Anadolu üniversitelerinin büyük bir kısmında ikinci eğitimin yapılmasıdır. **Bunun nedeninin düşünülmesi gerekmektedir.** Halen birinci sınıf olarak Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde 95, Selçuk Üniversitesi'nde 80, Çukurova Üniversitesi'nde 77, Kocaeli Üniversitesi'nde 72 ve Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 70 öğrenci ikinci eğitime devam etmektedir. Ülkemizin bir yılda 2664 Jeoloji Mühendisi'ne ihtiyacı olup olmadığı düşünülmelidir. 33 Jeoloji Mühendisliği Bölümünde 180 profesör, 82 doçent ve 188 yardımcı doçent olarak toplam 450 öğretim üyesi ülkemizdeki jeoloji eğitime katkı vermektedir. Üç büyük şehirdeki 6 üniversitede 94 profesör, 34 doçent ve 24 yardımcı doçent bulunmaktadır. 27 Anadolu üniversitelerinde ise 86 profesör, 48 doçent ve 164 yardımcı doçent mevcuttur. Görüldüğü gibi son derece dengesiz bir dağılım söz konusudur.

Eldeki sayısal verileri 2002 yılı ile karşılaştırsak; o dönemde var olan 118 profesör, 92 doçent ve 132 yardımcı doçent sayısı ile günümüzdeki durum bir paralellik sunmaktadır. Profesör 118/180, doçent 92/82 ve yardımcı doçent sayısı ise 132/188 gibi sayısal değerleri ortaya koymaktadır. Yani, profesör ve yardımcı doçent sayısındaki artışa karşılık doçent sayısında bir azalma söz konusudur. Geçen 10 yıllık sürede çok sayıda öğretim üyesinin emekli olduğu ve bazılarının vefat ettiği düşünülürse de, profesör ve yardımcı doçent sayısı devamlı olarak artmakta, fakat buna karşın doçent sayısı daima düşük kalmaktadır. 2002 tarihinde mevcut durumu bir kum saatine benzettiğimiz bu özellik, on yıl sonrasında da değişmemiştir. 2012 yılında da tabanda 188 yardımcı doçent, arada 82 doçent ve üstte 180 profesör olarak kum saati görüntüsü değişmemiştir. **"Sonuç olarak ilk YÖK Başkanı Prof. Dr. İhsan DOĞRAMACI tarafından ortaya konulan 1 profesör, 2 doçent ve 4 yardımcı doçent'den oluşan piramit yapısına geçen 10 yıl gibi uzun bir sürede de yaklaşmamıştır"**. Çünkü bu durumda jeoloji eğitimi yapan üniversitelerde 180 profesöre karşılık 360 doçent, 720 yardımcı doçent ve 1440 araştırma görevlisi bulunması gerekmektedir. Alternatif bir değerlendirme ise profesör sayısının azaltılmasının gerektiği olabilirse de, Bölüm başına 5.6 olan profesör öğretim üyesi sayısının çok yetersiz olduğu gözetildiğinde, bunun anlamlı olmadığı görülecektir.

Dikkate alınması gereken bir diğer konu ise

Tablo. 2012 yılında Jeoloji Mühendisliği eğitimi veren üniversite ve fakültelerdeki öğrenci kontenjanı ile öğretim üyesi ve araştırma görevlisi sayıları.

ÜNİVERSİTELER	Prof.	Doç.	Yrd.Doç.	Ar.Gör.	Örgün Öğr.	2. Öğr.
Afyon Üniversitesi	0	1	2	1	0	0
Akdeniz Üniversitesi	3	2	6	6	50	0
Aksaray Üniversitesi	2	1	6	3	57	45
Ankara Üniversitesi	15	5	1	19	106	0
Atatürk Üniv. Oltu Yerbilimleri Fak.	0	1	2	4	37	0
Balıkesir Üniversitesi	2	2	6	2	55	55
Batman Üniversitesi	2	1	5	4	45	37
Bozok Üniversitesi	0	0	7	5	27	10
Cumhuriyet Üniversitesi	12	1	9	2	71	17
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	5	3	5	9	62	0
Çukurova Üniversitesi	9	4	2	8	66	77
Dokuz Eylül Üniversitesi	14	2	1	11	85	60
Dumlupınar Üniversitesi	1	1	5	6	50	50
Fırat Üniversitesi	5	1	12	10	72	50
Gümüşhane Üniversitesi	0	1	9	7	28	0
Hacettepe Üniversitesi	19	10	2	21	80+(60)	0
İstanbul Üniversitesi	14	3	12	8	94	0
İstanbul Teknik Üniversitesi	20	10	5	23	50	0
Karadeniz Teknik Üniversitesi	12	5	11	11	95	95
Karaelmas Üniversitesi	0	0	3	2	0	0
Kocaeli Üniversitesi	1	3	5	9	113	72
Mersin Üniversitesi	5	3	6	6	65	0
Muğla Üniversitesi	3	3	2	5	47	0
Nevşehir Üniversitesi	0	0	4	0	0	0
Niğde Üniversitesi	2	1	11	3	67	10
O.D.T.Ü.	12	4	3	21	52	0
Osmangazi Üniversitesi	5	2	2	8	57	0
Pamukkale Üniversitesi	4	4	8	6	55	50
Selçuk Üniversitesi	5	3	13	8	80	80
Süleyman Demirel Üniversitesi	5	3	9	8	77	70
Sütçüimam Üniversitesi	0	0	5	1	28	0
Tunceli Üniversitesi	2	1	2	3	0	0
Yüzüncüyıl Üniversitesi	1	1	7	10	55	0

Anadolu'daki üniversitelerden çoğunda doktora eğitimi yapılmadığından, bunlarda görev almış araştırma görevlilerinin bir kısmının büyük şehirlerdeki üniversitelerde çalışmalarını sürdürmeleridir. Bu açıdan gerek büyük şehir ve gerekse Anadolu üniversitelerinde halen çalışmasını sürdüren araştırma görevlisi sayısı farklı çıkabilir. Tabloda belirtilen bu konu ile ilgili veriler bağlı oldukları Anadolu üniversitelerindeki kadro durumları dikkate alınarak belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Anadolu'daki üniversitelere baş vuran profesör veya doçent yok mudur?. Aslında cevap basit, vardır ama... Özellikle başvuruda bulunan doçentler için yetkili makam tarafından kadro talep edilmemekte veya kadro gelse de, türlü bahaneler ile

bu gibi kişilerin ataması yapılmamaktadır. Bunun başlıca iki nedeni mevcuttur: birincisi çoğunlukla yardımcı doçentlerden oluşan mevcut kadro önce ben diyerek, ileride doçent olduğumda tekrar kadro nasıl bulunur düşüncesiyle yeni eleman atanmasını engellemektedir. Keza bölüm başkanının yardımcı doçent olduğu bir birimde başkanlık elden gider düşüncesi de etkilidir. İkinci önemli konu ise ek ders pastasındaki dilimin küçüleceği ve daha düşük ücret alınacağıdır. İşte bu nedenlerle Anadolu'daki üniversitelerde dolması gereken kadrolar konularında yetkili öğretim üyelerince doldurulamamaktadır. Gayet açık bir şekilde düşünüyorum ki, yazdıklarım bir çok kişi tarafından tepki ile karşılanacaktır. Ancak durum ne olursa olsun gerçek ortadadır.